

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

23. De 7. excommunicatione in Bulla Cœnæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

non possunt nisi à Papa absolui; non autem sunt ab ipso facto excommunicati, ita habetur cap. dura. de crim. fal. in quo capite excommunicati sunt ipso iure, qui literas Apostolicas accipiunt ab alio, quam à manibus Papæ, vel officialium, & bullatorum, nisi sint magnates, qui per Internuncium possunt accipere, quod de existentibus in Curia intelligunt Ioan. Andr. & Doct. sed iam non est ista excommunicatio in usu, & consuetudine, ut ibi Glos & Panormit. aduertunt, nisi ubi periculum falsitatis timeretur. Ex his omnibus manifestum est; qui, & qualiter sub hac censura comprehendantur, & in quo differat ab ijs, quæ habentur in iure.

*De septima excommunicatione in Bulla Cæna
contenta.*

CAPVT XXIV.

Septima excommunicatio est, contra deferentes arma infidelibus, aut Hæreticis, in duas partes est diuisa: in priori excommunicantur tria genera personarum.

Primò deferentes Saracenis, Turcis, aut alijs Christiani nominis inimicis, aut Hæreticis, per Apostolicam Sedem expressè, & nominatim declaratis, vnum aliquid ex his octo, equos, arma, armorum materiam, scilicet ferrum filum ferri, stannum, chalibem, & alia metallorum genera, quæ armorum materia sunt. Instrumèta bellica, lignamina, funes, materiam funium, aliaque huiusmodi, quibus infideles prædicti Christianos impugnant.

Secundò excommunicantur, de rebus ad statum Reipublicæ Christianæ pertinentibus certiores facientes prædictos Hæreticos, aut infideles, in perniciem, & damnum Christianorum.

Tertiò excommunicantur, consilium præstantes eisdem in eandem perniciem, & damnum Christianorum. In posteriori parte reuocantur omnia priuilegia, & concessiones, si qua in hac parte Principibus, aut priuatis personis sunt à Sede Apostolica concessa, ut in hac parte nulla sint. Aduerte, in hac Bulla esse adiunctos Hæreticos, non quoscumque, sed eos, qui per Sedem Apostolicam expressè, & nominatim declarati sunt, qualis nostris temporibus est Regina Angliæ. Pro decla-

ratione huius excommunicationis, sunt aliquot dubia declaranda.

Primum dubium est, an nomine deferentium intelligantur hi, qui vendunt absque vlla delatione, quales sunt Christiani, qui in suis terris vendunt Turcis ad se venientibus huiusmodi prohibita. Dico cum Caietan. ver. excommunicatio. cap. 20. & Nauar. super cap. ita quorundam. de Iudæ. notab. 30. nu. 41. quod non, quia cum ista materia sit pœnalis, verba sunt intelligenda in sua propria significatione. Vendere autem non est deferre. Non igitur vendentes excommunicantur in hac Bulla. At Silu. ver. excommunicatio. 7. §. 64. videtur dicere oppositum, sed primum verius est.

Aliud dubium est, an, qui in vna terra Hereticorum, vel infidelium existentes deferunt huiusmodi prohibita ad aliam terram eorundem, sint censendi deferentes. Tabie. ver. excommunicatio. 6. num. 7. & Silu. verb. excommunicatio. 7. §. 64. respondent, quod non, & allegant declarationem Gregorij Noni in extrauag. postulastis. qui id declarauit; quam quidem Tabie. dicit esse reuocatam, quantum ad excommunicationem, sed non quantum ad declarationem: unde consequitur, hac noua excommunicatione Cernæ illos esse comprehensos; si enim aliqui Christiani existentes in terris infidelium, aut Hereticorum, hæc deferrent ad alios, qui impugnant Catholicos, vtique essent excommunicati.

Aliud dubium est, an dicatur deferens, qui mandat deferri, ita vt sub hac excommunicatione comprehendatur. Ad hoc respondimus superius in cap. ... vbi generaliter negauimus, comprehendendi mandantes sub excommunicationibus latis contra aliquid facientes, nisi exprimantur ipsi mandantes, aut alijs iuribus fiat interpretatio. Idcirco sub hac excommunicatione contra deferentes, non comprehenduntur mandantes, maxime cum in hac Bulla aliquando mandantes exprimantur, aliquando non, quod est argumento non comprehendendi, nisi vbi sit eorum expressa mentio.

Aliud dubium est, an, qui deferunt hæc arma ad Hæreticos, qui non sunt expressè, & nominatim per Sedem Apostolicam declarati, contrahant hanc Bullæ excommunicationem. Respondeo negatiuè: nam ante huius particulæ adiunctionem, nomine infidelium, Christianæ religionis inimicorum, non comprehendebantur Hæretici; idcirco enim adiuncti sunt.

Igitur

Igitur post adiunctionem, ij debent tantum intelligi, qui per verba adiunctionis significantur.

Aliud dubium est, quid per arma intelligere debeamus. Dico cum Siluest. excommunicatio. 7. §. 59. & Tabie. excommunicatio. 6. §. 1. & cum communi opinione, intelligi arma tam offensiva, quam defensiva, & hoc probatur ex l. armorum. ff. de verbor. signifi. & ex l. 3. ff. de vi. & vi armata, vbi arma vocat, scuta, galeas, gladios, fustes, & lapides. Dicunt autem prefati Doct. ea dici arma, quæ principaliter, & immediatè instituta sunt, ad præliandum, seu se defendendo, seu alios offendendo: vnde cultri ad scindendum pennas vel panem, non sunt arma, vt etiam dicit Panorm. cap. Cleric. i. de vit. & honestat. Clerico. nec alia instrumenta in vsum agriculturæ, & similia: vnde hæc deferentes, non dicuntur deferre arma. Aduerte autem ex predictis Doct. posse ista esse arma ex intentione vtendi: nam si qui vellent his vt ad præliandum, tunc arma dicerentur etiam cultelli, & qui deferret, esset sub hac censura conclusus: Est tamen differentia inter ista arma, & priora: nam ista deferre, quando talis intentio vtendi deest, non est arma deferre: at illa priora, etiam si intentio desit, est deferre arma, & contrahitur propter hoc excommunicatio, vt notat Ioann. Andr. Panormitan. Glor. super cap. ita quorundam. de Iudæ.

Aliud dubium est, quid per lignamina intelligendum sit. Dico cum Siluest. excommunicatio. 7. §. 59. & Tabien. excommunicatio. 6. num. 3. per lignamina intelligi ligna, ex quibus possint Galeæ, Naues, aut aliæ machinæ ad impugnandum fieri, non autem ligna alia ad comburendum, aut in alios vsus extra bellum: nam illud verbum in Bulla appositum. *quibus Christianos impugnant.* cadit super singula verba antecedentia. Nauarr. cap. ita quorundam. de Iudæ in notab. 7. nu. 14. dicit, sub hoc nomine etiam comprehendi ipsas Galeas, & Naues, quæ lignamina sunt, & mihi placet, quamuis Caiet. ver. excommunicatio. cap. 20. solam materiam intelligat; verius tamen est, quod Nauarr. dicit, nam latius sumitur hoc verbum, quam in cap. ita quorundam. vbi dicitur. lignamina Galearum: hic autem sine addito ponitur, vt omnia complectatur, tam materiam, quam quæ ex ipsa materia confata sunt, & cum lignamina prohibeantur, ne naues fiant, multo magis videntur prohibita Naues, Authentico multo magis. C. de sacrosanct. Eceles.

Aliud

Aliud dubium est, quid sit intelligendum per illud verbum *aliaque huiusmodi*. In cuius gratiam aduerte, in Bullis prioribus, loco huius positum esse (aliaque prohibita) quæ particula occasionem dedit dubitationis multis; nam inuenimus iure antiquo tria genera prohibitorum. Quædam, quæ prohibentur absolute deferri omni tempore, & omni loco, qualia arma, & reliqua hic posita; hæc enim deferre ad infideles olim, & nunc etiam ad Hæreticos prohibitum est deferre, omni tempore, belli, & pacis. Quædam, quæ omni loco prohibentur; sed non omni tempore, sed tempore belli, vt mercimonia, victualia, &c. cap. quod olim. de Iudæ. Quædam omni tempore, sed non omni loco: nam in Alexandriam, & Aegyptum, & terras Soudani, nullo tempore licebat victualia, aut mercimonia deferre, vt habetur extrauag. multa de Iudæ. Et attende, tempus treugæ reputari pro tempore belli, vt habetur cap. significauit. de Iudæ. Tempora tamen extra actuale bellum, & treugæ, non reduratur tempus belli, vt bene aduertit Tabien. excommunicatio. 6. num. 5. Erat igitur dubium, an sub verbo in Bulla, scilicet (*alia prohibita*) essent comprehensa omnia hæc, ita vt tempore belli deferri mercimonia in Cœna prohiberetur, & similiter deferre in Alexandriam tempore pacis, an tantum prohibita censerentur in Bulla illa prima; reliqua verò non, sed manerent sub excommunicatione tantum in iure posita. Tabie. verb. excommunicatio. 6. §. 4. putat omnia tria comprehendi. at Siluest. excommunicatio. 7. §. 60. & Caietan. verb. excommunicatio. cap. 20. tenent, quod non; sed tantum prima. & ita ego credo: nam illud relatiuum. *alia*. referebatur ad antecedentia, in quibus sola prohibita continentur, quæ ad præliandum spectant, verbum etiam quod sequitur. *quibus Christianos impugnant*. ad idem determinatur: alijs enim mercimonijs, & victualijs non dicuntur impugnare, etiam si tempore belli ministrantur. Quamuis ergo sit peccatum, & sub censura iuris comprehensum, (nam excommunicatio prohibitorum secundorum non reseruatur; tertij verò generis est Papalis) tamen neutra sub Cœna continetur, quamuis Nauar. notab. 10. super cap. ita quorundam. limitet, quando est tempus belli in damnum Christianorum, sed non placet, nam non dicuntur infideles illis mercimonijs, & victualijs impugnare. At modo ablata est difficultatis occasio: nam posita est particula (*aliaque huiusmodi*) quæ respicit tantum ea, quæ sunt eiusdem rationis cum præcedentibus.

Aliud

Aliud dubium est, an qui defert huiusmodi ad Infideles, aut Hæreticos, non vt contra Christianos vtantur, sed vt ipsi Infideles, aut Hæretici contra alios pugnent, incurrant in hanc censuram. Dico eos incurrere, quia postea hæc manent, quibus impugnare possunt postea Christianos, nisi talia essent, quæ certum esset, non permansura post bellum contra tales Infideles. His dubijs notum fit primum genus personarū sub hac excommunicatione contentum.

De secundo verò aduerte, non semper qui certiores faciunt Infideles, aut Hæreticos de rebus Christianorum esse excommunicatos, nisi ea, de quibus faciunt certiores, sint talia, quæ statum Christianæ Reipublicæ concernunt, idque cedat in damnum, & perniciem ipsius; vtrumque enim necessarium est ad incurrandam hanc censuram.

Similiter etiam intelligendum est tertium genus personarum; non enim omnes consilium dantes sunt sub hac censura, sed dantes consilium in damnum, & perniciem Christianorum. Et hæc sunt de priori parte excommunicationis.

In posteriori verò aduerte, omnia priuilegia quibuscumque concessa, contra aliquid hac excommunicatione prohibitum, annullantur, & derogantur. pro cuius intelligentia aduerte ex Tabie. verb. excomm. 6. num. 5. duo priuilegia concessa Genuensibus; Alterum à Xisto IV. viuæ vocis oraculo, vt negotiari possent cum Infidelibus, & maxime Turcis, etiam tempore belli, non tamen de rebus prohibitis, excepta fune, quam dare oportet nauibus ipsorum, euntibus ad portus suos. Alterum est Iulij II. qui anno 1504. concessit ad centum annos, vt possint deferre species, stanni, plumbi, æris, seu rami, electri, seu ottonis. Silu. autem excommuni. 7. §. 58. refert, Venetos habere priuilegium pro mercibus deferendis, extra arma, ferrum, &c. & quamuis dubitetur de hoc priuilegio, tamen Contra. q. 51. affirmat. Possunt etiam alij habere similia priuilegia, de quibus certus non sum. Aduerte tamen, illa priuilegia deferendi merces, extra arma, ferrum, &c. & exercendi cōmercia, non derogari in hac Bulla, quia hæc non facit mentionem de talia deferentibus, vt diximus. Illa verò, quæ sunt de deferendis armis, aut alijs in hac excommunicatione prohibitis, sunt derogata, nec amplius valorem habent.

De collatione eorum, quæ dicta sunt in cap. precedenti:
cum his, quæ sunt in iure com-
muni.

CAPVT XXIV.

Alterum nunc superest. vt hæc cōferamus cum his, quæ iure communi continentur, extra Bullam istam. In cuius gratiam aduerte, quatuor præcipuè inter alia Pontificum decreta in iure haberi.

Primum est Alex. III. cap: ita quorundam. de Iudæ. vbi communicauit tria genera personarum.

Primò, deferentes Sarracenis arma, ferrum, lignamina, Galearum. Et per Sarracenos intelligere oportet omnes, qui scilicet impiam Machometi sequuntur.

Secundò, regimen, vel curam gubernationis gerentes in galeis, & nauibus pyraticeis.

Tertiò, subministrantes necessaria Sarracenis eisdem, ad impugnandos Christianos. Ista excommunicatio non est seruata. Si autem Canon hic conferatur cum hac Bulla, inueniemus in parte latiore, in parte strictiore. Latiores est, quia sub illo verbo. *subministranti necessaria.* comprehenduntur tempore belli victualia deferentes, qui sub Bulla non continentur, vt superius diximus. Vnde hi excommunicati sunt, sed excommunicatione sola iuris, quæ non est in Cœna. Simile est de dantibus, vel mutuantibus illis pecunias, quibus indigent ad impugnandos Christianos.

Primum verò genus in Bulla continetur: similiter & secundum sub illo verbo. *consilium præstantes.* qui enim talem curam gerunt, consilium adhibent in damnum Christianorum. Ex illa parte strictior est.

Primò, quia Bulla extenditur, non solum ad deferentes ad Sarracenos, sed etiam ad quoscumq; inimicos nominis Christiani, & ad Hæreticos.

Secundò, quia complectitur gubernationis curam gerentes, non tantum in galeis, & nauibus pyraticeis; sed omnium Infidelium, & Hæreticorum contra Christianos, licet Pyratæ non sint.

Tertiò, complectitur deferentes, non arma solum, & ferrum, sed stannum, plumbum, & alia metalla, quæ sunt armorum materia, & equos etiam tempore pacis, quæ non includuntur

in illo